

Tiltaksplan for Arktisk Landbruk

Gjengroingen av kulturlandskapet i Nord-Norge er et symptom på at store deler av det arktiske landbruket nå er i en svært kritisk situasjon. Avstanden mellom bøndene i Nord-Norge er større enn ellers i landet. Brakklagt jord øker og transportavstandene er lange. Det er ei stor utfordring å opprettholde sentrale servicetjenester til landbruket. Gårdene i bygda er hjørnesteinsbedrifter. Nedlegging av gårdsbruk setter tilbud som skole, barnehage og butikker i fare. Konkurransen mellom samvirkebedriftene og private varemottakere fører til sentralisering av hele næringa.

Beredskap i form av nok mat til befolkning i eget nærrområde blir mer og mer viktig med konflikter og kriser rundt om i verden, nå sist i Ukraina. Skal jordbruket i det arktiske området ha ei framtid, trengs det politisk hjelp til utvikling og beskyttelse. Ved å øke matproduksjonen i nord, sikrer vi matvareberedskapen for både forsvaret og sivilbefolkningen.

Hovedpunktene i planen handler om å holde jorda i hevd og å dyrke ny jord, og øke sjølforsyningsgraden til minst 50%. Vi skal ikke bare beholde antall bønder, men øke antallet til et nivå hvor vi kan ivareta matproduksjonen for landsdelen vår. Til det trengs økt lønnsomhet og rettferdig fordeling, altså jamnstilling. Det er begrenset hvilken effekt økte produktpriser vil ha på den samlede økonomien i jordbruket. Ved å legge opp til et tilskuddssystem som prioriterer basisproduksjonen på hvert gårdsbruk, sikres en stabil og forutsigbar produksjon og en bruksstruktur som er egnet til å ivareta matvareberedskapen i landsdelen.

Tiltaksplanen konkretiserer offensive og målrettede tiltak som er nødvendige for å sette nordnorske bønder i stand til å oppfylle samfunnsoppdraget.

Arktisk landbruk er landbrukets bidrag til nordområdesatsinga. Begrepet er godt etablert, blant annet gjennom flere prosjekter i regi av Nordnorsk Landbruksråd og gjennom særlige bevilgninger til det arktiske landbruket over jordbruksavtalen. Arktisk råd har etablert den geografiske definisjonen av Arktis, der hele Nordland, Troms og Finnmark er tatt med. Selv om regionen strekker seg videre rundt jordkloden, er begrepet arktisk landbruk godt egnet til å sette fokus på produksjonsforholdene i landsdelen vår, og til å markedsføre de unike produktene våre.

Etter at vi utarbeidet denne planen er det inngått en jordbruksavtale, som skal behandles av stortinget i juni. I avtalen er midlene til Arktisk landbruk nullet ut, mens det er bevilget 17 millioner til Bærekraftig matproduksjon i nord. Vi oppfatter dette som en økt satsing på dette området, og ber om at vår plan innarbeides i denne satsingen.

Tiltaksplanen nedenfor er ikke satt i prioritert rekkefølge, men sortert etter hovedtemaene organisering, produksjon og finansiering:

1. Satse på mat fra arktisk landbruk
2. Etablere jordressurs-program
3. Utnytte utmarksressursene
4. Sjølforsynte landsdel
5. Rettferdig pris
6. Økt lønnsomhet i arktisk landbruk
7. Økt tilgang på risikokapital

1. Satse på mat fra arktisk landbruk

- Opprette et kunnskaps- og kompetansesenter for arktisk matproduksjon. Senteret skal fungere som nav i utviklingen av det arktiske landbruket nasjonalt og internasjonalt, og sørge for at det nordnorske behovet for all kompetanse i næringa, ivaretas innad i landsdelen.
- Etablere en beskyttet merkeordning for arktisk mat.
- Bygge markedsførings- og distribusjonskanaler for produktene.

2. Etablere jordressurs-program

Ved å bruke midler på nydyrking og istandsetting av jordbruksarealene, stimuleres verdikjeder som gir varige verdier. Matproduksjonen sikres, uten at økonomien overbelastes. Økt satsing på tilgjengelig jordbruksareal gir ikke inflasjon, og bidrar samtidig til karbonbinding og et positivt miljøregnskap.

- Innføre tilskudd til re-etablering av tidligere dyrka mark og til nydyrking i nord.
- Øke satsene for tilskudd til drenering.
- Åpne for bruk av støtteordninger gjennom Innovasjon Norge til nydyrking av jord.

3. Utnytte utmarksressursene

- Opprette egne regionale kvoter for alle grovfôrbaserte produksjoner, med bakgrunn i ressursgrunnlaget i regionene.
- Øke tilskuddene til utmarksbeiting i arktisk område.
- Hindre at beitedyra blir utkonkurrert av andre interesser som rovvilt, friluftsliv, turisme, hyttebygging, osv.

4. Sjølforsynt landsdel

Matproduksjonen må fordeles mellom landsdelene. I Nord-Norge skal vi i størst mulig grad dekke vårt eget behov for de matvarene vi har forutsetninger til å produsere:

- Opprette egne regionale kvoter for alle produksjoner.
- Etablere flere svine- og storfebesetninger i Nord-Norge, for å sikre tilførsler til vår regionale foredlingsindustri.
- Få på plass tilstrekkelig finansiering til omlegging til løsdrift for storfe i landsdelen.
- Sikre produksjon av kraftfôr i landsdelen, gjennom å legge til rette for fortsatt produksjon når Felleskjøpet sin leieavtale for siloanlegget på Bergneset utløper i 2024.
- Stimulere til økt grøntproduksjon.
- Stimulere til økt produksjon på geit. Etablere begrepet "bevaringsverdig produksjon", etablere rekrutteringskvote på geitmelk, og legge til rette for oppføring av kje.
- Øke foredlinga av slakt i landsdelen, gjennom økonomiske insentiver til regional videreforedling av arktiske råvarer.

5. Rettferdig pris

- Samvirkene sin rolle i landbrukspolitikken må styrkes, slik at kostnadene ved mottaksplikten finansieres uten å belaste den enkelte bonde. Produksjonsanleggene må kompenseres for å drive med en viss overkapasitet og lagerhold i et beredskapsperspektiv.
- Nord-Norgetrekket på kjøtt er et resultat av underfinansiering av samvirkene. Trekket må fjernes, slik at pris fra samvirke til bonde blir lik i hele landet.

6. Økt lønnsomhet i arktisk landbruk

- Innføre driftstilskudd i alle produksjoner, etter modellen for driftstilskudd for melkeku (se vedlegg).
- Innføre beredskapstilskudd til arktisk landbruk, med kr 200.000 pr driftsenhet, for å sikre matproduksjon til egen befolkning i nord.
- Innføre arktisk etableringstilskudd på kr 250.000 pr gårdsbruk hvert år i de første 3 driftsårene.
- Utvide ordninga med investeringsmidler gjennom Innovasjon Norge til også å gjelde kjøp av gårdsbruk i drift, ikke bare nybygging/ombygging.

7. Økt tilgang på risikokapital

- Etablere et statlig pantegarantifond for å veie opp for lave panteverdier i nord.
- Etablere en fondsavsetningsordning med skattefordel, der avsetningene skal brukes til «grønne» investeringer i drenering, kanalisering, gjerdning, gjødsellagring, gjødselspredningsutstyr, kalkingsutstyr, o.l.
- Etablere regionale strategier for Innovasjon Norge, som tilpasses situasjonen i de ulike landsdelene. Overproduksjon i én del av landet kan ikke hindre nødvendig etablering eller opprusting i andre deler.

30. mai 2022

Per-Anton Nesjan (s.)

Nordland Bonde-
og Småbrukarlag

Frank Valø (s.)

Troms Bonde-
og Småbrukarlag

Jon Nikolaisen (s.)

Finnmark Bonde-
og Småbrukarlag

Vedlegg:

Driftstilskudd til melkeproduksjon er innrettet på følgende måte:

Det gis ett driftstilskudd per foretak, og tilskuddet beregnes ut ifra antall melkekyr. Foretaket får maksimalt driftstilskudd dersom det har 5 kyr eller flere. Tilsvarende gis maksimalt driftstilskudd til foretak med 27 eller flere melkegeiter.

Tilskuddssatsen for driftstilskudd til kumelkproduksjon er ulik i ulike geografiske områder. Nord-Norge ligger i sone 6 og 7.

Etter jordbruksavtalen fra 2021 gjelder følgende satser:

7.3 Driftstilskudd til melkeproduksjon

Det gis kun ett driftstilskudd til melkeproduksjon per foretak.

Tabell 7.3 Kumelk – foreløpige satser kroner per foretak per år¹⁾

Soner for arealtilskudd jf. vedlegg 1	Søknadsfrister ²⁾	Sats per foretak, ved 5 melkekyr eller mer	Sats per melkeku for foretak som har færre enn 5 melkekyr
Sone 2		164 550	32 910
Sone 1-3-4	15. mars og 15. oktober 2021	168 550	33 710
Sone 5		195 300	39 060
Sone 6-7		203 550	40 710

1) Utbetales med 50 pst. av satsen for antall dyr på hver av telledatoene.

2) Telledato for søknadsfrist 15. mars er 1. mars, og telledato for søknadsfrist 15. oktober er 1. oktober.

Tabell 7.4 Geitemelk – foreløpige satser kroner per foretak per år¹⁾

	Søknadsfrister ²⁾	Sats per foretak, ved 27 eller flere melkegeiter	Redusert utbetaling per geit når det er færre enn 27 melkegeiter per foretak
Geitemelk	15. mars og 15. oktober 2021	189 310	7 011

1) Utbetales med 50 pst. av satsen for antall dyr på hver av telledatoene.

2) Telledato for søknadsfrist 15. mai er 1. mai og telledato for søknadsfrist 15. oktober er 1. oktober.